

ספטמבר 2009

תמונת מצב:

מערכת החינוך הערבי-פלסטיני בירושלים המזרחית
ערב פתיחת שנת הלימודים תש"ע

הקדמה: ילדים ללא בתי ספר

ערב פתיחתה של שנת הלימודים תש"ע, נמנעת בפועל מאלפי תלמידים פלסטינים בירושלים המזרחית גישה לחינוך ציבורי חינם, על אף שכתושבי קבע במדינת ישראל הם זכאים לכך על פי חוק לימוד חובה. גם בג"ץ קבע כי יש לאפשר לילדים בגילאי חינוך חובה בירושלים המזרחית להירשם ללימודים סדירים,¹ ולמרות זאת, הזכות לחינוך של אלפי ילדים פלסטינים בירושלים המזרחית מיושמת כיום באופן חלקי בלבד. עבור אלפי ילדים פלסטינים במזרח העיר, היא אינה מיושמת כלל.

בשנה האחרונה פחות ממחצית מהתלמידים הפלסטינים בירושלים המזרחית – 40,745 מתוך 90,000 תלמידים בקירוב² – למדו במערכת החינוך העירונית. הוריהם של ילדים רבים, שלא נמצא להם מקום בחינוך העירוני, נאלצים לשלוחם לבתי ספר פרטיים או בלתי-רשמיים, המופעלים על-ידי חברות פרטיות, כנסיות, הוואקף, האו"ם ועל-ידי גורמים פלסטינים שונים. ברבים מבתי הספר הללו הלימודים עולים כסף רב. על פי הערכות זהירות, כ-5,500 תלמידים אינם רשומים באף מסגרת חינוכית, ציבורית או פרטית.³ מבין אלו אשר זוכים ללמוד במערכת החינוך העירונית, אלפים נאלצים ללמוד בכיתות שאינן ראויות ללימודים. עיריית ירושלים משכנת כיתות לימוד רבות במבנים שכורים שלא נועדו לכך, בחדרים קטנים, צפופים וחסרי אוורור, ללא כיתות סמך וללא חצרות למשחקים.

---

¹ בג"ץ 5185/01 פאדי ואחרים נגד עיריית ירושלים ומשרד החינוך
² הנתונים מבוססים על אומדן לאחר קבלת נתונים מאנשי קשר של כל המוסדות המוזכרים לעיל ועל נתוני עיריית ירושלים, כפי שהוצגו לקראת דיון בוועדת החינוך של העירייה ובאתר האינטרנט של העירייה, אוגוסט 2009, http://www.jerusalem.muni.il/jer_main/defaultnew.asp?lng=1
³ באין נתונים רשמיים על תופעה זו, ההערכה המובאת כאן מתבססת על אומדנים שיש בידינו מעיריית ירושלים: בתאריך 31.07.09 היה מספר הילדים בגילאי 5-18 בירושלים 94,464. בחישוב כל הנתונים שהתקבלו מהמסגרות השונות עולה כי כ-5,520 ילדים בגילאי 5-18 אינם רשומים בשום מוסד חינוכי בעיר.

למעשה, מחצית מהכיתות שמפעילה עיריית ירושלים כיום אינן תקניות: 704 כיתות לעומת 656 כיתות תקניות (המספרים כוללים גם כיתות גן חובה).⁴ מתוך הכיתות שאינן תקניות מצהירה העירייה ש-221 מהכיתות (188 כיתות בית ספר ועוד 33 כיתות גן) פועלות במבנים "במצב שאינו ראוי".

ילדים פלסטינים בגיל בית ספר בירושלים המזרחית בשנת 2008-9, לפי סוג בתי הספר⁵

סוג בית הספר	מספר תלמידים	אחוז הרשומים	התלמידים
בתי ספר עירוניים	40,745	45.8%	
בתי ספר מוכרים, בלתי רשמיים	20,744	23.32%	
ואקף	13,500	16.49%	
בתי ספר פרטיים (כולל מוסדות אונר"א)	13,955	15.68%	
סך הכול תלמידים רשומים	88,944	100%	
כל אוכלוסיית גיל בי"ס	94,464		
אוכלוסיית גיל בי"ס שאינה רשומה באף מוסד חינוכי	כ- 5,520	5.84%	

המחסור בכיתות לימוד: הבטחות ומציאות

המחסור החמור בכיתות לימוד ניצב מזה שנים במוקד הבעיות של מערכת החינוך בירושלים המזרחית. תוכנית אב למוסדות חינוך במזרח ירושלים, שהכין מכון ירושלים לחקר ישראל בהזמנת עיריית ירושלים בשנת 2002, צפתה מחסור של 1,322 כיתות בשנת 2005, ומחסור של 1,835 כיתות עד לשנת 2010. על פי דו"ח מבקר המדינה האחרון, בשנת הלימודים תשס"ח (2007/08) עמד המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית על 1,000 כיתות לפחות, בכל שכבות הגיל: קדם-חובה, חובה, יסודי, על-יסודי וחינוך מיוחד.⁶ ההערכה היא שעד לשנת הלימודים 2011 צפוי המחסור לעמוד על לפחות 1,500 כיתות. המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית נדון בשנים האחרונות מספר פעמים בבג"ץ, אשר פסק כי על משרד החינוך ועיריית ירושלים חלה חובה לבנות מאות כיתות לימוד עבור התלמידים הפלסטינים במזרח העיר. עם זאת, ועל אף התחייבויות חוזרות ונשנות של המדינה לבנות את מאות כיתות הלימוד הנדרשות, המחסור בכיתות נמשך.

⁴ מתוך מצגת מינהלת החינוך של עיריית ירושלים לקראת דיון בוועדת החינוך של העירייה, אוגוסט 2009

⁵ ראה הערה 2

⁶ דוח מבקר המדינה 2009

כך, למשל, במרץ 2007 התחייבה ממשלת ישראל בתצהיר לבג"ץ, כי בתוך חמש שנים (עד 2012) ייבנו בירושלים המזרחית 400 כיתות חדשות כדי להדביק את קצב הגידול הטבעי של האוכלוסייה, ואף הוקצו לצורך כך 400 מיליון שקלים. באותה תצהיר ניתנה גם התחייבות לפעול לטיפול במחסור הקיים בכיתות לימוד במזרח ירושלים כחלק מהטיפול הכולל של הממשלה בנושא המחסור הארצי בכיתות לימוד. בהמשך לכך, באותו החודש התקבלה החלטת ממשלה לבניית 8,000 כיתות לימוד חדשות בכל המדינה, כולל המגזר הערבי, עד שנת 2011.⁷ באותה החלטה צוין במפורש כי חלק מהכיתות ייבנו בירושלים המזרחית. למרות זאת, במהלך שנתיים וחצי שחלפו מאז התמהמהו הרשויות בביצוע ההתחייבויות ובעיית המחסור בכיתות החריפה.⁸

כתוצאה מהמחסור החמור בכיתות לימוד, אין ביכולתה של מערכת החינוך העירונית בירושלים לקלוט את כל הילדים המבקשים להירשם ללימודים במסגרתה. מדי שנה דוחה העירייה מספר רב של ילדים מירושלים המזרחית המבקשים להירשם ללימודים, בנימוק של היעדר מקום במוסדות החינוך. בני המזל שביניהם, זוכים ללימוד במוסדות חינוך פרטיים. אחרים אינם לומדים בשום מסגרת.

מחסור בקרקעות – האמנם?

אף כי אין מחלוקת על כך שמספר הכיתות החסרות בירושלים המזרחית מגיע ללמעלה מ-1,000 כיתות, בשנה האחרונה רק 39 כיתות לימוד בכל מזרח העיר מצויות בתהליך בנייה - כולן בבית ספר חדש אחד: **מקיף א' לבנות** בשכונת ראס אל עמוד.

הנימוק המרכזי של עיריית ירושלים למחדל בניית הכיתות הוא המחסור בקרקעות זמינות לבניית כיתות חדשות, אולם מנתוני מיפוי קרקעות שמסרה עיריית ירושלים לבג"ץ ב-2006 עלה בבירור כי באותו הזמן היו בירושלים המזרחית שישה-עשר מגרשים בזמינות מיידית לבנייה. תמורת תשלום פיצויי הפקעה בסך של כ-10 מיליון דולר, ניתן היה לבנות כבר אז באופן מידי, 123 כיתות לימוד. בנוסף, 17 מגרשים נוספים שניתן היה להפקיע בעלות גבוהה יותר (כ-28 מיליון דולר, על פי ההערכה) היו מאפשרים בניית 262 כיתות נוספות.

⁷ החלטת ממשלה 1410, מיום 18 במרץ 2007

⁸ ביולי 2000 עתרו לבג"ץ 117 קטינים אשר לא נמצא להם מקום בבתי-ספר רשמיים בסמוך למקום מגוריהם במזרח-ירושלים. בפברואר 2001 הסתיים הטיפול בתיק זה, לאחר שנמצאו מקומות לימוד לכל העותרים. בעקבות עתירה שנייה בנושא, שהוגשה במאי 2001, הודיע משרד החינוך לבג"ץ על הסכמתו לתקצב תוספת של 245 כיתות לימוד במזרח-ירושלים בתוך 4 שנים, ועיריית ירושלים התחייבה כי תקדם את ביצוען של התכניות, ובאוגוסט 2001 נתן בג"ץ תוקף של פסק-דין להתחייבות זו של הרשויות. אך כעבור ארבע שנים, בספטמבר 2005, נאלצו עמותת "עיר עמים" וגורמים נוספים לעתור לבג"ץ פעם נוספת, בטענה על ביזיון בית-המשפט בידי הרשויות, וזאת עקב אי-מילוי התחייבויותיהן לבג"ץ הקודם. בנובמבר 2005 אישרו שופטי בג"ץ כי הרשויות אכן לא עמדו בהתחייבותן בעניין תוספת כיתות הלימוד וכי בעיית היעדר כיתות הלימוד הלכה והחריפה מאז מתן פסק-הדין הקודם. בג"ץ אף קבע כי בנוסף למילוי ההתחייבות הקודמת, על עיריית ירושלים לערוך סקר צרכים במערכת החינוך במזרח-ירושלים, בהתאם לנתונים על מספר הילדים בגיל חינוך חובה במגזר הערבי בירושלים. כמו-כן קבע בית המשפט כי הצדדים לעתירה יבואו בדברים לצורך גיבוש תכנית העבודה המתאימה לפתרון הבעיה. למרות כל זאת, באוגוסט 2006 הוגשה עתירה נוספת בעניין זה, בטענה שהבעיה לא מצאה את פתרונה ואף הולכת ומחריפה. בהחלטה נוספת מתאריך 1.7.09 שב וקבע בג"ץ כי מדובר ב"בעיה אובייקטיבית, רצינית ורחבת היקף" אשר לא תבוא על פתרונה ללא מעורבות אישית מצד ראש אגף התקציבים, מנכ"ל משרד החינוך וראש עיריית ירושלים, והודיע כי ימשיך לעקוב אחר ביצוע תוכניות ההפקעה ובניית הכיתות.

בנוסף למגרשים אלה, בתכנית-אב לחינוך הערבי בירושלים משנת 2002 מופיעה רשימה של מגרשים רבים המתאימים לבניית מוסדות חינוך.

למרות ההבטחות וההתחייבויות, בינוי הכיתות ואפילו הפקעת הקרקעות לצורך בניה לא התקדמו כמעט בכלל במשך השנים האחרונות (מצ"ב נספח המפרט את הכיתות שנבנו והקרקעות שהופקעו לצורך בינוי כיתות מאז 2001).

שיפור קל ערב שנת הלימודים תש"ע: מעט מדי, מאוחר מדי

בחודשים האחרונים ניכר שנעשים ניסיונות בעיריית ירושלים ובמשרד החינוך לתקן חלק ממחדלי העבר, שהובילו למחסור החמור בכיתות.

רק לאחרונה, ובאיחור ניכר, הצליחה העירייה לסיים הליכי הפקעה של חמישה מגרשים עליהם מתוכננות להיבנות כ-60 כיתות חדשות, בנוסף, לאחרונה החלו הליכי הפקעה של עוד חמישה מגרשים, עליהם מתוכננות לקום כ-90 כיתות, ותכנית נוספת, להפקעת 15 מגרשים לצורך בניית כ-500 כיתות, הועברה לאישור משרד החינוך – סה"כ, הפקעת 25 מגרשים, לבניית כ-650 כיתות חדשות.

אלא שרובן של ההפקעות המוצעות טרם תוקצבו, וגם אם יתוקצבו ויוצאו אל הפועל, הבינוי רחוק מלהשלים את המחסור הקיים. שכן, כאמור, עד לשנת הלימודים 2011 צפוי מחסור של כ-1,500 כיתות לימוד בירושלים המזרחית.

עיריית ירושלים התחייבה לבג"ץ בשנת 2001 לבנות 245 כיתות (עד שנת 2005) ובשנת 2007 לבנות 400 כיתות (עד שנת 2011) – סה"כ התחייבות לבנות 645 כיתות בלבד עד לשנת 2011. גם בהנחה שעיריית ירושלים תעמוד בהתחייבותיה לבג"ץ ותבנה 645 כיתות, הרי שמדובר ב-43% בלבד ממספר הכיתות הדרושות עד לשנת 2011.

בפועל, מאז ההתחייבות לבג"ץ בשנת 2001 הסתיימה בנייתן ואכלוסן של 257 כיתות, מתוך 645 (כ-40% מהתחייבות לבג"ץ). עוד 158 כיתות לימוד נמצאות בתהליכי עבודה שונים.

לסיכום: משנת 2001 ועד שנת 2011 צפויות להבנות בסה"כ 415 כיתות לימוד, מתוך 645 שהתחייבה העירייה לבג"ץ (כ-64%). גם בהנחה שאותן כיתות ייבנו עד 2011, עדיין יותר באותה שנה מחסור של למעלה מ-1,000 כיתות. אם כך, לפי התוכניות הקיימות והמתוקצבות, עד שנת 2011, ייבנו לכל היותר כ-27% מכלל הכיתות החסרות במערכת החינוך בירושלים המזרחית. בנייה זו, אם אכן תתממש בפועל, תיתן מענה רק לגידול הטבעי הצפוי במספרי התלמידים ולא תפתור את המחסור הקיים כבר היום של כ-1,000 כיתות (בהתאם לדו"ח מבקר המדינה לשנת 2008).

מכאן, שעל אף שבחודשים האחרונים ניכרת מגמת שיפור מצד עיריית ירושלים ומשרד החינוך, אל מול המחסור הגדול, ההתנהלות איטית מדי.

בינוי כיתות בירושלים המזרחית 2001-2011

מספר כיתות	2009	2011
כיתות חסרות	למעלה מ-1,000	כ-1,500
התחייבות המדינה לבג"ץ	645	645 (43% מהכיתות שיחסרו)
כיתות שנבנו בשנים 2001-2009	257 (40% מההתחייבות לבג"ץ)	415 (27% מהכיתות שיחסרו; אם יבוצעו כולן: 64% מההתחייבות לבג"ץ)
כיתות שתוקצבו לתכנון ולביצוע עד 2011	158	

אי סדרים וטשטוש נתונים בתהליכי הרישום לבתי הספר בירושלים המזרחית

כתוצאה מהמחסור החמור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית, מערכת החינוך העירונית אינה יכולה לקלוט את כל הילדים המבקשים להירשם ללימודים במסגרתה.

מדי שנה דוחה עיריית ירושלים מספר רב של ילדים פלסטינים ממזרח-ירושלים המבקשים להירשם למערכת החינוך הציבורית, מטעמים של מחסור במקומות במוסדות החינוך. עיריית ירושלים אף אינה טורחת לתעד את בקשות הרישום שנדחו, ולכן אין בנמצא נתונים מדויקים על מספר התלמידים שמבקשים ללמוד במערכת החינוך העירונית ולא נמצא להם מקום.⁹

כבר באוגוסט 2001 קבע בג"ץ כי המדינה מחויבת לאפשר לכל הילדים הפלסטינים בירושלים המזרחית בכל שנה להירשם ללימודים בבתי-ספר או גני חובה באזור מגוריהם. עיריית ירושלים הצהירה בפני בג"ץ כי היא משתדלת לקלוט כל ילד שנרשם לגן חובה ולכיתה א', אך בתשובה לשאלה מטעם וועדת החינוך של הכנסת באוקטובר 2006, מסרה מנח"י כי "אין רישום מדויק" של מספר התלמידים הפונים להירשם למוסדות חינוך עירוניים ונדחים בשל היעדר מקום. על-אף היעדר הרישום, בעיריית ירושלים אמדו את מספרם של התלמידים שנדחו במאות, מכיתות ב' ואילך.¹⁰

מלבד היעדר הקליטה והרישום של תלמידים בירושלים המזרחית, מוסיפה עיריית ירושלים להערים קשיים מנהליים ואחרים על הורים המנסים לרשום את ילדיהם בבתי ספר בעיר:

א. נוהל רשימות המתנה

בגני ילדים ובתי ספר רבים במזרח העיר נוהגים לרשום את הילדים ברשימות המתנה, רבים מההורים טועים לחשוב כי רישום זה מבטיח את מקומו של הילד במערכת החינוך, ופעמים רבות הפקידים אינם מעמידים אותם על טעותם

⁹ כאמור בהערה 3 לעיל, מספרם של אלה מוערך בכ- 4563

ב. אי הנפקת אישורי רישום והעברה

המחלקה לחינוך ערבי בעיריית ירושלים לא תמיד מנפיקה אישורים בכתב להורים לילדים המגיעים למשרדי העירייה כדי לרשום את ילדיהם לגנים ולבתי הספר הציבוריים, וזאת בניגוד להוראות החוק בעניין,¹¹ המחייבות למסור העתק מבקשת הרישום או ההעברה למבקש עם סיום מילוי טופס בקשת ההעברה. למעשה, על פי החוק, ללא העתק בקשת ההורים אין בידם אישור על שניסו לרשום את ילדם ללימודים וכי ענינם מטופל. אישורים אלה כלל לא היו קיימים במשרדי המחלקה עד לפני כשנתיים. רק בעקבות פניית הקואליציה לקידום החינוך הערבי בירושלים המזרחית בפברואר 2007, הנפיקה עיריית ירושלים, בפעם הראשונה מזה ארבעים שנה, טופס רישום והעברה בשפה הערבית, ממנו יש לתת עותק להורים הבאים להסדיר את לימודי ילדיהם בעירייה.

ג. גביית תשלום במעמד רישום

חלק מבתי הספר בירושלים המזרחית בעיר גובים דמי שירותים שונים במעמד הרישום לבית הספר, בניגוד לחוק.¹² עיריית ירושלים אמנם טיפלה בבעיות נקודתיות בנושא זה, כאשר הובאו לידיעתה, אך בהיעדר פיקוח או בקרה, יש יסוד סביר להניח שאי סדירויות מסוג זה קיימים בבתי ספר בשכונות נוספות בעיר. דמי השירותים, המגיעים לעתים למאות שקלים, מכבידים מאד על התושבים שרבים מהם נזקקים, שכן 67% מהמשפחות בירושלים המזרחית חיות מתחת לקו העוני.

עמדת הארגונים בנושא החינוך בירושלים המזרחית

במשך שנים ארוכות פעלו הרשויות בניגוד לחוק כשלא מילאו את הבטחותיהן לתיקון הליקויים החמורים במערכת החינוך העירונית בירושלים המזרחית, שתוארו מעלה.

הסירוב להעניק לילד את זכותו הבסיסית לחינוך הינו פגיעה חמורה ביותר בזכויותיו הבסיסיות להתפתחות ולמימוש עצמי. מובן כי התוצאה היא נזק בלתי הפיך ליכולתם של הילדים בירושלים המזרחית להתפתח בהמשך חייהם. על כן, יש הכרח לעצור את הטרגדיה המתמשכת במערכת החינוך של ירושלים המזרחית.

הארגונים קוראים לממשלת ישראל להכיר בחשיבות הנושא, לתת לקידומו עדיפות בחלוקת עוגת התקציב של משרד החינוך, כך שיוקצו במהירות וביעילות התקציבים הנדרשים לשינוי יסודי של המצב. לא מתקבל על הדעת, שרפורמות לשיפור מצב החינוך במקומות אחרים בישראל, יקדימו את הבטחת החובה הבסיסית ביותר - לספק חינוך ציבורי חינוך בירושלים המזרחית.

¹⁰ ציטוט מדו"ח "החינוך במזרח ירושלים" של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מתאריך: 16.10.06.
¹¹ תקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט – 1959, ותקנות חינוך ממלכתי (העברה), תשי"ט – 1959.
¹² חוק לימוד חובה התש"ט 1949 קובע כי למדינה יש חובה לספק חינוך לכל ילד בישראל חינוך וכי חינוך חובה חינוך יוכל על כל הילדים בישראל מגיל 3-18.

כדי למלא אחר דרישות החוק ופסיקות בג"ץ, על משרד החינוך ועיריית ירושלים:

1. לאפשר באופן מיידי לכל הילדים בירושלים המזרחית לקבל חינוך ציבורי חינם.
2. להטמיע נהלי עבודה שקופים בהליך רישום התלמידים ולקיים בקרה שוטפת על הליכי הרישום וההעברה במחלקת החינוך הערבי בעיריית ירושלים.
3. להקצות תקציבים, לתכנן ולבנות מוסדות חינוך כדי להשלים את המחסור הקיים בכיתות הלימוד, העומד בעת כתיבת מסמך זה על כ-1,000 כיתות.
4. עד שיושלם הפער במספר הכיתות החסרות, על המדינה להשיב את דמי הלימוד להורים הנאלצים לשלוח את ילדיהם ללימודים בבתי ספר פרטיים ואחרים שאינם עירוניים.¹³

האגודה לזכויות האזרח בישראל: גוף בלתי מפלגתי ובלתי תלוי, שמטרתו להגן על זכויות האדם בישראל, בשטחים הנתונים בפועל לשליטתה, ובכל מקום שבו הפגיעה בזכויות נעשית על-ידי רשויות ישראליות.

עיר עמים: עמותה ישראלית בלתי-מפלגתית העוסקת במורכבות החיים בירושלים בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ופועלת במגמה שירושלים תהיה עיר תקינה ושוויונית, תוך קידום התנאים לעתיד פוליטי יציב יותר בירושלים.

נספח א: מצב בניית כיתות לתלמידים פלסטינים בירושלים המזרחית בשנים 2001-9

בירושלים המזרחית קיים מחסור של מעל 1,000 כיתות והוא הולך וגדל מידי שנה (לפי דו"ח מבקר המדינה לשנת 2009). עד שנת 2011 צפוי המחסור לגדול לכ-1,500 כיתות חדשות. המחסור הצפוי בכיתות לא צפוי להצטמצם, כיוון שהעירייה בונה הרבה פחות מהנדרש והאפשרי לאור התקציב שממשלת ישראל העמידה לרשותה באופן מיוחד בעקבות התחייבות לבג"ץ.

המדינה הודיעה לבג"ץ ביום 1.3.07 על אישור תוכנית מיוחדת לתקצוב בניית 400 כיתות חדשות בירושלים המזרחית במהלך 5 שנים (2007-11). כלומר, המדינה התחייבה לבנות 80 כיתות חדשות בכל שנה. בהתחייבות הובהר כי הבנייה תקטין את המחסור החרף בכיתות ולא תסגור אותו, כיוון שגם עם בניית 400 הכיתות המיועדות עדיין יחסרו בשנת 2011, עוד כ-1,000 כיתות לפחות. המדינה התחייבה להעמיד, לפרויקט מיוחד זה, תקציב כולל של 400 מיליון ₪ (כולל כ-200 מיליון ₪ לטובת תשלום פיצויי הפקעה).

בהתאם להודעות מעדכנת של פרקליטות המדינה ועיריית ירושלים לבג"ץ מראשית פברואר 2009, ונתונים עדכניים נוספים מעיריית ירושלים, להלן פירוט:

א. המדינה העמידה בשנת 2007, 15 מיליון ₪ לטובת ביצוע הפקעת 5 מגרשים בהתאם לתוכנית העירייה. העירייה החלה בביצוע תוכנית הפקעות זו שתאפשר בניית כ-60 כיתות חדשות. בשלב זה העירייה החלה בתהליך תכנון אך טרם העבירה למשרד החינוך בקשות לאישור פרוגרמות ביחס למגרשים האמורים, כיוון שהתכנון עוד לא הסתיים.

ב. המדינה העמידה בשנת 2008 עוד כ-13 מיליון ₪ לטובת הפקעת עוד 5 מגרשים בהתאם לתוכנית העירייה. העירייה החלה רק לאחרונה בביצוע תוכנית הפקעות זו שתאפשר בניית עוד כ-90 כיתות חדשות, והחלה בתהליך עבודה מול משרד החינוך לקידום המהלך.

ג. העירייה הגישה לאחרונה למשרד החינוך תוכנית הפקעות מלאה לביצוע משנת 2009 ועד 2011, וזאת באיחור של שנתיים. התוכנית הכוללת 15 מגרשים ושתאפשר בניית עוד כ-500 כיתות, עוד לא אושרה ע"י משרד החינוך.

לסיכום חלק זה: העירייה הגישה למשרד החינוך תוכנית להפקעת 25 מגרשים (לשנים: 2007-2011), שיאפשרו בנייה של כ-650 כיתות, בתרחיש האופטימי ביותר. חשוב לציין שמרבית התוכנית טרם אושרה ע"י משרד החינוך ולכן לא ברור מתי יבנו, אם בכלל, הכיתות הללו.

¹³ חוק חינוך חינוך מאפשר לשר החינוך לממן את ההוצאות הכרוכות בשליחת ילדים לבתי ספר פרטיים, כשזו האפשרות היחידה שנותרה להם.

ד. משרד החינוך תקצב בשנת 2008 בנייה של 5 כיתות בלבד, לפי הבקשות שהעבירה העירייה.

ה. בשנת 2009 לא מתקצבת בניית כיתות בכלל.

לסיכום: עבודת העירייה בנושא הפקעות לטובת בניית הכיתות והבנייה בפועל מתקדמות בקצב איטי מידי וללא לוח זמנים מפורט ומחייב מספיק. במצב הנוכחי עיריית ירושלים, קולטת במערכת החינוך העירונית רק תלמידי כיתות א'. תלמידים המבקשים ללמוד בכיתות גבוהות יותר בבתי ספר של העירייה נענים בדרך כלל בסירוב, ונאלצים ללמוד בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים תמורת תשלום מיוחד. בגלל בעיות כלכליות ואחרות מחליטים חלקם לפנות לבתי ספר לא עירוניים (של הווקף, דתיים-מוסלמים ופרטיים) וחלקם מפסיקים את לימודיהם. כל זאת בסתירה מוחלטת לחוק חינוך חובה החל כמובן גם בירושלים המזרחית, הכפופה לחוק הישראלי.

מצ"ב טבלת ריכוז בינוי כיתות חדשות (ללא גני ילדים) בירושלים המזרחית בשנים: 2001-9 ודף סיכום.

טבלת ריכוז בינוי כיתות חדשות בירושלים המזרחית בשנים: 2001-9

שם המוסד	סמל מוסד+ מס' תב"ע	שטח ברוטו	מס'כיתות (125/)	שנת הגשת הבקשה למ.החינוך	סטטוס	
מאמוניה-תוספת כיתות			8		הסתיים ואוכלס	1
מלויה-תוספת קומה			2		הסתיים ואוכלס	2
תיכון א-טור	144618	1,418	11	2000	הסתיים ואוכלס	3
אל צלעה-ג'בל מוכבאר	118349	1,237	10	2000	הסתיים ואוכלס	4
מקיף בית חנינא	148197	7,052	56	2000	הסתיים ואוכלס	5
בנות-חט"ב-עיסוייה	148213	2,216	18	2000	הסתיים ואוכלס	6
יסודי עיסוייה בנים	118216	732	6	2000	הסתיים ואוכלס	7
מאמוניה	148148	500	5	2002	הסתיים ואוכלס	8
מכין בנות צור באהר	178103 א2302	1,687	13	2002	הסתיים ואוכלס ב:9/06	9
צור באהר יסודי לבנות	178129 א2302	2,155	17	2003	הסתיים ואוכלס ב:9/06	10
חט"ע בנים צור באהר	178111 ב2302	5,910	47	2005	הסתיים ואוכלס ב:9/06	11
אום ליסון א'-ט' לבנות	189035	2,213	28	2005	הסתיים ואוכלס ב:9/08	12

				2683 א/י"ב	+א'- ד' לבנים	
הסתיים ואוכלס ב: 9/08	2007	18	1,697	189050 2683 א/י"ב	אום ליסון-ה'ט' לבנים	13
הסתיים ואוכלס ב: 2/09	2007	18	2,216	178095 2783א/7	חט"ב סילוואן-ראס אל עמוד	14
סה"כ: סיום בנייה ואוכלוס: 257 (עד ראשית שנת 2009)						
מתש"ע הופך לתיכון 6-שנתי לבנות ויתכן והווקף יסכים לחתום, כרגע לא ניתן לקבל הסכמת הבעלים, הווקף, להרחבת בית הספר (כלומר, בשלב זה לא יתבצע).	2002	15	1,916	178053 6236 ה.ת. 222	מקיף עבדאללה אבן חוסיין- שיח ג'ראח (תוספת אגף מדעים וטכנולוגיה)	15
התחלת עבודה ב: 2.09, סיום בנייה משוער- 9.2010 (פתיחת שנת הלימודים תשע"א)	2007	39	4,857	183236 1/2668	מקיף א' ראס אל עמוד- לבנות	16
התכנון הסתיים יש פער של כ-2.7 מיליון ₪, בין תקצוב מ.החינוך לבין עלות הפרויקט!	2007	7 בניית קומה נוספת	803	128033 2/2316	אלאמל עיסאווייה לחינוך מיוחד- תוספת 7- כיתות לבית ספר קיים	17
אושר ותוקצב ע"י מ. החינוך בשנת 2008 אושר המימון לבניית מעון יום ע"י מ.השיכון יש בעיה עם רשות הטבע והגנים לגבי כביש גישה!	2006	12	912	128041 2612/2 ה.ת. 464	אלבכריה לחינוך מיוחד-ואדי ג'וז- תוספות כיתות	18
המכרז מוכן, יש פער תקצוב של כ-12 מיליון ₪ בין מ.החינוך לעירייה!	2007	39	4,857	183228 2/2668	מקיף ב' ראס אל עמוד- לבנים	19
הפרוגרמה אושרה ע"י מ.החינוך, המבנה נמצא לקראת סיום התכנון בעירייה. מכרז ב: 10.09, אכלוס אולי ב: 9.2011 נדרש תקציב מיוחד לסלילת כביש גישה לבית הספר וגני הילדים!	2008	24		2302א/צ 19 ה.ת. 583	אום טובא- א'-ח' לבנות ו-2 כיתות גן	20
פרוגרמה אושרה ע"י מ.החינוך, המבנה נמצא בתכנון העירייה. מכרז לבנייה במהלך 2.2010	2008	12		3456א/ט ה.ת. 585	שועפט-תיכון לבנים- אגף חדש	21
המבנה הועבר לבעלות העירייה. נדרש תקציב מ.חינוך	2008	10		-3085 מגורים	ראס אל עמוד-בית ספר יסודי- שיפוץ	22

מבנה ביה"ס עמל						בסך 3.5 מיליון ₪ לשם שיפוץ והכשרת המבנה- הוגשה בקשה ע"י העירייה ע"ח התקציב שיועד להרחבת בית הספר עבדאללה אבן חוסיין(סעיף15)
						היתכנות לא גבוהה לביצוע! בנוסף יש לפנות מהמבנה תחנת שנאים של חברת חשמל-נדרש לכך תקציב עירוני.
23	בית חנינא-גן ילדים – במגרש 8	ה.ת. 590 7464	375	4		בתכנון של המחלקה לתכנון מבני ציבור בעירייה (בפועל התכנון ימשך כשנה) לאחר מכן נדרש אישור תקצוב ע"י משרד החינוך ויציאה למכרזים לבנייה בסוף 2010 ראשית 2011. סיום בנייה משוער, בתרחיש מיטבי, בסוף 2112 או במהלך 2113!
24	בית חנינא-בית ספר יסודי לבנות-מגרש 6	ה.ת. 591 7466	3,248	24		כנ"ל
25	בית חנינא-בית ספר על יסודי לבנות-מגרש 10	ה.ת. 592 א7469	5,060	24		כנ"ל
26	שועפט-בית ספר יסודי-מגרש י"ב	ה.ת. 593 א3456	2,428	18		כנ"ל
27	שועפט-גן ילדים-מגרש כ"ט	ה.ת. 594 א3456	250	2		כנ"ל
28	בית חנינא- גני ילדים לחינוך מיוחד- מגרש 9	ה.ת. 595 7469	750	6		כנ"ל
29	א-טור- בית ספר יסודי-מגרש 3	ה.ת. 596	?	12		כנ"ל בעיה של בנייה בלתי חוקית במגרש!
30	א-טור- גן ילדים-מגרש 5	ה.ת. 597 3085	250	2 (אולי 4)		כנ"ל
31	בית חנינא- בית ספר לחינוך מיוחד-מגרש 11א+11ב	ה.ת. 598 7463+746 א3	1,745	10		כנ"ל

• הנתונים בצהוב – כיתות לימוד בשלב ביצוע

הנתונים בירוק – כיתות לימוד בשלב תכנון והתארגנות לביצוע

הנתונים בתכלת- כיתות לימוד בתחילת שלב התכנון בעירייה-סיום בנייה משוער בשנים:3-2112

- כל הנתונים בטבלה מבוססים על מידע והודעות שהגישו משרד החינוך ועיריית ירושלים לבג"ץ ולעיר עמים.

לסיכום הנספח:

1. עיריית ירושלים התחייבה לבג"ץ: בשנת 2001 לבנות 245 כיתות (עד שנת 2005) ובשנת 2007 לבנות 400 כיתות (עד שנת 2011) - סה"כ התחייבות לבנות 645 כיתות בלבד מול הצורך בכ- 1,500 כיתות, עד שנת 2011 (כ- 43% בלבד)!
  2. נכון להיום משרד החינוך ועיריית ירושלים תכננו, אישרו ותקצבו בסה"כ: 415 כיתות חדשות, מתוך 645 הכיתות שהתחייבו לבג"ץ (כ-64% בלבד). גם אם יבנו כל כ- 415 הכיתות הללו יחסרו בשנת 2011 כ-1,100 כיתות. כלומר, לפי התוכניות הקיימות והמתוקצבות יבנו, עד שנת 2011, לכל היותר רק כ- 27% מכלל הכיתות החסרות במערכת החינוך בירושלים המזרחית.
  3. בפועל, מאז ההתחייבות לבג"ץ בשנת 2001 הסתיימה הבנייה ואוכלוס: 257 כיתות, מתוך 645 (כ- 40% מהתחייבות לבג"ץ, וכ- 23% מהצורך בכיתות לימוד נוספות).
  4. בתהליכי עבודה שונים עוד: **+102** +119+39 כיתות (כ- **+16%** +18%+6% - מהתחייבות לבג"ץ) ובסה"כ עוד מכסימום 260 כיתות המהווים 40% מהתחייבות לבג"ץ (סיום בנייה משוער לפחות עד שנת 2013).
- לסיים: משנת 2001 ועד שנת 2013 נבנו כבר 257 כיתות ויתכן ויבנו עוד 260 כיתות ובסה"כ כ- 517 כיתות לימוד, מתוך 645 שהתחייבו לבג"ץ, כ-80%. בנייה זו אם אכן תממש בפועל, תביא רק לתוספת כיתות שתיתן מענה לגידול הצפוי ולא תפתור את המחסור הקיים כבר היום של כ-1,000 כיתות (בהתאם לדו"ח מבקר המדינה לשנת 2008).